

PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK ÖĞRENCİLERİNİN BİLGİSAYAR YAŞANTILARINA YÖNELİK BİR İZLEME ÇALIŞMASI

Yard.Doç.Dr. Levent Deniz*

ÖZET

Bilgisayarlar rehber öğretmenler tarafından, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde, öğrenci bilgilerinin depolanması, sınıflandırılması, bilgisayar ortamında kişilik, beceri vb. testlerin uygulanması gibi amaçlarla kullanılabilir. Ayrıca rehber öğretmenler İNTERNET üzerinden mesleki paylaşımların yapılmasında ve çeşitli bilgilere ulaşılmasında da bilgisayarlardan yararlanabilirler. Bilgisayarların bu amaçlarla kullanılabilmesi için rehber öğretmenlerin bilgisayar kullanımına yönelik olarak yeterli bilgi ve beceriye sahip olması gereklidir. Bu bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi ise rehber öğretmenlerin ya hizmet içinde ya da hizmet öncesi yetiştirilmeleri sürecinde olabilir. Örneğin Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışma Ana Bilim Dalı'nda öğrenciler birinci sınıfın ikinci döneminde "Bilgisayara Giriş" adında bir ders almaktadırlar. Öğrencilerin hizmet öncesi süreçte aldıkları bu tek dersin, mesleğe atıldıklarında teknolojiden yararlanabilmeleri boyutunda yeterli olmasını beklemek mümkün değildir. Bununla birlikte öğrencilerin bilgisayar ve buna bağlı teknolojilerden yararlanabilmeleri açısından ne tür yaşantılara sahip oldukları ve üniversiteye gelirken ne tür birikimlerle geldikleri de bilinmemektedir. Bu sebeple Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Ana Bilim Dalı'nı kazanarak 1997-1998, 1998-1999 ve 1999-2000 öğretim yıllarında birinci sınıfa başlayan öğrencilerin üniversiteye gelirken sahip oldukları bilgisayar yaşantılarının belirlenmesi araştırmanın amacını oluşturmuştur. Bu amaç doğrultusunda toplam 120 öğrenciden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Her üç öğretim yılı dikkate alınarak elde edilen sonuçlardan bazıları şunlardır. (1) Öğrencilerin çoğunluğu üniversiteye gelirken bilgisayar kullanmayı ya hiç bilmemekte ya da çok az bilmektedirler; (2) Öğrencilerin çoğunluğunun bilgisayar sahibi olmadığı (1997-1998, %71,4; 1998-1999, %70,3; 1999-2000, %76,9) anlaşılmaktadır. Aradan geçen yıllar da bilgisayar sahibi olma boyutunda olumlu yönde bir artışın olmadığını göstermektedir. (3) Öğrencilerin çoğunluğu ilköğretim (1997-1998, %97,6; 1998-1999, %97,4; 1999-2000 %100) ve ortaöğretim (1997-1998, %81,0; 1998-

---

* Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü.

1999, %81,6; 1999-2000, %75,0) kademelerinde herhangi bir bilgisayar dersi almamışlardır. (4) Öğrencilerin çoğunluğunun ilköğretim (sadece bir öğrenci böyle bir ders gördüğünü bildirmiştir) ve ortaöğretim (1997-1998, %92,9; 1998-1999, %89,5; 1999-2000, %97,5) kademelerindeki derslerinde bilgisayar bir ders aracı olarak kullanılmamıştır; (5) Elde edilen tüm sonuçlar değerlendirildiğinde, öğrencilerin üniversiteye yeterli bilgisayar yaşantılarına sahip olmadan geldikleri anlaşılmaktadır. Üniversitede de bilgisayara yönelik tek bir ders almaları, bu öğrencilerin mesleki yaşamlarına da yetersiz bilgisayar yaşantıları ile başlayacakları gerçeğini kuvvetle gözler önüne sermektedir. Bu sonuçlardan hareketle, öğrencilerin bilgisayar yaşantılarının zenginleştirilebilmesi için çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler : Bilgisayar yaşantıları, bilgisayar okur yazarlığı, psikolojik danışma öğrencileri, psikolojik danışman, rehber öğretmen.

A FOLLOW-UP STUDY OF COMPUTER EXPERIENCES OF STUDENT SCHOOL COUNCELORS

SUMMARY

Computers are used to carry out the guidance and counselling services in schools for storing, classifying information about students and applying computer based test by school counsellors. School counsellors can also use computers to share latest developments and information with their colleagues via computers using INTERNET. School counsellors must have necessary computer knowledge and skills to perform these applications. Computer knowledge and skills of school counsellors can be improved either in preservice or inservice period. For example in Psychological Counselling and Guidance Department of Marmara University Atatürk Education Faculty students have only one beginners computer course, Introduction to Computers, in their second academic term. It is not realistic to claim that a three credits beginners course is enough to enable student school counsellors to perform necessary computer skills during their profession. On the other hand there is no valid and enough information about student school counsellors' computer experiences before their university education. The main purpose of this study is to describe the computer experiences of student school counsellors before their university education. A follow up study has been carried out and information has been collected from 120 first year student school counsellors during the second term of three different academic years, 1997-1998, 1998-1999 and 1999-2000, before they take the computer course in their curriculum. The major findings are as follows: (1) Majority of student school counsellors either do not know or very limited experience how to use a computer; (2) Higher percentage of student school counsellors are not computer owners (1997-1998, 71,4%; 1998-1999, 70,3%; 1999-2000, 76,9%) and there is no positive increase in their computer ownership rates along these years (3) Higher percentage of student school counsellors have no computer course during their primary school

programme (1997-1998, 97,6%; 1998-1999, 97,4%; 1999-2000 100%) and secondary school programme (1997-1998, 81%; 1998-1999, 81,6%; 1999-2000, 75%). (4) Computers has not been used as a teaching aid in higher percentage of student school counsellors' courses during their primary school programme (only one student reported to have a computer aided lesson) and secondary school programme (1997-1998, 92,9%; 1998-1999 89,5%; 1999-2000 97,5%). (5) All these results showed that most of the student school counsellors have very limited or no experiences on computers before their university education. As they have only one beginners course during their preservice period it is no doubt to say that they, approximately all, have very limited or no computer experiences and skills at the very beginning of their professional life. Based on these results, some recommendations were developed to improve students' computer experiences.

Key words: Computer experience, computer literacy, student school counsellors, school counsellors

Bilgisayarların lise seviyesindeki okullarda kullanımlarına yönelik olarak sergilenen ilk çabalar 1984 yıllarına dayanmaktadır. Bu tarihlerde kurulan bir ihtisas komisyonu "Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu" hazırlayarak ortaöğretimde bilgisayar eğitiminin gerçekleştirilmesine yönelik çabaları ve aşamaları belirlemiştir (MEGSB, 1984). Bu başlangıç tarihi ile birlikte günümüze kadar yoğunlaşan bilgisayar eğitimi, okul öncesi eğitim basamağından yüksek öğretim basamağına kadar farklı öğretim kademelerinin ayrılmaz bir parçası olmaya başlamıştır. Bu süreç içerisinde bilgisayarlardan okullarda sadece bilgisayarların öğretilmesi amacıyla değil farklı amaçlar doğrultusunda yararlanılmasına yönelik çabalar ve uygulamalar da gittikçe çeşitlenmiş ve yaygınlaşmıştır.

Herhangi bir okul sisteminde bilgisayarların kullanım alanlarına ve amaçlarına bakıldığında bilgisayarların yönetim süreçlerinden, öğretme öğrenme süreçlerine kadar çeşitli alanlarda kullanıldığı görülmektedir. Bilgisayarların okul sistemindeki kullanım alanlarından birisi de "bilgisayarların rehberlik ve psikolojik danışmanlık süreçlerinde kullanımı" olarak karşımıza çıkmaktadır.

Rehberlik ve psikolojik danışmanın genel olarak amacı, "*bireyin kendisini tanımasını ve kendi güçlerine güvenmesini sağlayarak, kişisel toplumsal gelişimine yardımcı olmaktır*" (Bakırcıoğlu, 1994:23). Tan (1992:18) da rehberliği "*bireyin en verimli bir şekilde gelişmesi ve tatminkar uyumlar sağlamasında gerekli olan seçimleri (tercihleri), yorumları, planları yapmasına ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazanması ve ulaştığı bu seçme ve kararları uygulayabilmesi için kişiye yapılan sistemli ve profesyonel (uzmansal) yardım*" olarak tanımlamıştır. Hangi öğretim seviyesinde olursa olsun okul ortamında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, öğrencilerin (çocukları, ergenlerin vb.) öğrenme ve gelişim sorunlarıyla ilgilenen mesleki hizmet alanını içermektedir. Rehberlik ve psikolojik

danışma hizmetleri içerisine öğrencinin günlük, akademik ya da sosyal küçük bir sorununun çözülmesine yardımcı olmaktan, akademik ve mesleki daha ciddi kararlar almasına yardımcı olmaya kadar çeşitli hizmetler girmektedir (Tan, 1989). Rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarının temelinde birey yer almaktadır. Bunun için asıl hedef bireyle ilgili olan ve bireyi tanımayı sağlayacak bilgilerin toplanmasıdır. Bireye yönelik bu bilgiler ise soru listeleri, otobiyografi, gözlem, vaka kaydı, arzu listesi, yarım cümlelerin tamamlanması, zaman cetveli, problem tarama listesi, sosyometri, vb. tekniklerle yapılabileceği gibi başarı, yetenek, kişilik testleri gibi objektif testlerle de toplanabilir (Bakırcıoğlu, 1994; Tan, 1992; Kantarcıoğlu, 1992). Tüm bu teknikler ve objektif testler aracılığıyla toplanan bilgiler sonucunda rehber öğretmenin bunlara yönelik ölçümleri, değerlendirmeleri, yorumları yapması ve sonuçları raporlaştırması beklenmektedir. Bu süreçler kapsamında hizmet vermek ve yardım ilişkilerini sürdürülebilmek ise bu hizmeti yürütenlerin çeşitli boyutlarda uzmanlaşmasını ve donanımlı olmasını gerekli kılmaktadır.

Günümüzde birçok meslekte işverenler, o mesleği yürütecek kişilerden alan bilgilerinin ötesinde ileri teknolojiyi kullanmaya yönelik bilgi ve becerilerde de yeterli olmalarını talep etmektedirler. Psikolojik danışmanların ya da yönetmelikte geçen adıyla rehber öğretmenlerin (MEGSB,1985) de istenilen bu niteliklerden soyutlanmış olması, şüphesiz ki, düşünülemez.

Rehberlik ve psikolojik danışma mesleği ile ilgili sorunlar ele alındığında, bu sorunlardan bir tanesi *“okullarda yeterli sayıda rehber öğretmenin olmayışıdır”* (Bakırcıoğlu, 1994:261). Bu sorun bir rehber öğretmene düşen öğrenci sayısının çok fazla olması anlamına gelmektedir. O halde rehber öğretmenlerin bu yüklerini en aza indirebilmeleri ve daha verimli çalışabilmeleri için ileri teknolojik imkanlardan yararlanmaları kaçınılmaz olmaktadır. Bilgisayar ve bilgisayara dayalı teknolojiler rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütmekte olan rehber öğretmenlere, programlarını geliştirmeleri, zenginleştirmeleri ve daha verimli (hızlı, hatadan arınmış) çalışmalarını açısından yeni imkanlar sağlamaktadır. Bu kapsamda, bilgisayarlardan yararlanılarak öğrencilerle ilgili verilerin toplanmasına, işlenmesine, raporlanmasına, saklanmasına, çoklu ortamlar aracılığıyla öğrencilere, velilere ya da öğretmenlere bilgi sunumunun yapılmasına (Sabella, 1996), grupların oluşturulmasına, bireysel ya da grup çalışmaları yoluyla değişik sorunların çözülmesine (Elias, 1997; Gerler, 1995), öğrencilerin gelişim ihtiyaçlarının karşılanmasına (Casey, 1995) yönelik çeşitli uygulamalar yapılabilir.

Rehber öğretmenler, öğrencilerin sınav kaygılarını, kişilik özelliklerini, problemlerini, akademik benlik kavramlarını, mesleki yönelimlerini vb. boyutlardaki çalışmalarını daha önceden hazırlanmış olan paket programlar aracılığıyla analiz ederek değerlendirebilirler.

Rehber öğretmenler, bilgisayarlardan bireysel, küçük grup ve sınıf seviyesindeki çalışmalarını yürütürken yararlanabilirler. Okulda öğrencilerle ilgili çeşitli verilerin (yaş, cinsiyet, aile durumu, devam durumu vb.) bir veri tabanı programına işlenip saklanması

durumunda rehberlik uzmanları istedikleri ölçütlere yönelik olarak danışma grupları oluşturma konusunda zorlanmayacaklardır. Rehber öğretmen eğer devamsızlık oranı yüksek olan öğrencilerle ya da parçalanmış ailelerin çocuklarıyla çalışmak istiyorsa sahip olduğu veri tabanından istediği özelliklere sahip öğrencileri rahatlıkla seçebilecektir. Bu seçimleri yaparken danışma gruplarını sınıf seviyesi, cinsiyet, derslerine haftada 3 saatin üstünde devam etmeyenler, annesi ölmüş olanlar, anne ve babası boşanmış olanlar vb. sınıflamalar içerisinde amacı doğrultusunda oluşturma olasılıklarını süratle deneyecektir.

Öğrencilerin gelişimlerine yönelik olarak yararlanmanın haricinde rehber öğretmenler kendi gelişimlerini sağlamak içinde bilgisayarlardan yararlanabilirler. Bu kapsamda örneğin, INTERNET üzerinden alanla ilgili çalışmaları takip etmeleri, ülke içinden ya da dışından meslektaşlarıyla haberleşmeleri gibi etkinliklerle kendilerini geliştirmeleri mümkündür. Bu sayede hizmet öncesi almış oldukları bilgi ve becerileri (ve hatta eskiyip geçersiz olanları) yenileme imkanına da kavuşmuş olacaklardır. Dolayısıyla yaşam boyu eğitim ve kendilerine yönelik hizmet içi eğitim de gerçekleşecektir.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde bilgisayarların kullanılması çok fazla çeşitliliği içerebilir. Diğer bir ifadeyle bilgisayar teknolojilerinden belirtilen alan içerisinde yararlanılmasının sınırları yoktur ya da bu sınırlar çok geniştir. Bu sınırları zorlamak ve kullanım çeşitliliğini arttırmak ise, rehber öğretmenin sağlam alan bilgisinin dışında, bilgisayar ve buna bağlı teknolojilerdeki bilgi ve beceri birikimine ve bir sonraki ve en önemli bir aşama olarak da bu teknolojileri işe koşmadaki yaratıcılığına bağlıdır.

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı öğrencileri üniversitede sadece “Bilgisayara Giriş” adı altında bir ders almaktadırlar. Aldıkları bu ders hizmet öncesi eğitimleri esnasındaki tek teknoloji içeren ders olmaktadır. Bununla birlikte bu öğrencilerin “Bilgisayara Giriş” dersini almadan önce, diğer bir ifadeyle üniversiteye gelirken, bilgisayara yönelik olarak ne tür yeterliliklerle geldikleri bilinmemektedir. Rehberlik ve psikolojik danışma öğrencilerinin üniversiteye gelmeden önce ve halen sahip oldukları bilgisayar yaşantılarının bilinmesi ise genelde hizmet öncesi eğitim programlarına yönelik olarak tartışma ortamlarının oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Özelde ise öğretim programları içerisinde teknoloji içeren ya da bilgisayar teknolojilerinin kullanılmasının öğretildiği derslerin yerinin ve bu derslerin amaçlarının gözden geçirilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması açısından bilimsel temeller oluşturacaktır.

Bu sebeple araştırmanın genel amacını, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Ana Bilim Dalı'nı kazanarak 1997-1998, 1998-1999 ve 1999-2000 öğretim yıllarında birinci sınıfa başlayan öğrencilerin üniversiteye gelirken sahip oldukları bilgisayar yaşantılarının belirlenmesi oluşturmuştur. Bu amaçla, öğrenciler(in) (a) Bilgisayar kullanmayı ne derecede bilmektedirler?, (b) Bilgisayar uygulamalarında kendilerini ne derecede yeterli

görmektedirler?, (c) Evlerinde bilgisayar var mıdır?, (d) Kaç senedir bilgisayar sahibidirler?, (e) Evlerinde bilgisayar kullanmayı bilenler var mıdır?, (f) Daha önce devam ettikleri örgün eğitim kurumlarında bilgisayar dersi almışlar mıdır?, (g) Daha önce devam ettikleri örgün eğitim kurumlarında derslerinde bilgisayar kullanılmış mıdır? (h) Yaygın öğretimde bilgisayar kullanmaya yönelik olarak herhangi bir kurs almışlar mıdır?, (i) Çevrelerinde rahatlıkla ulaşılabilir kullanabilecekleri bir bilgisayar bulunmakta mıdır? gibi soruları cevap aranmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırma betimsel nitelikli bir araştırmadır. Araştırma Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışma Ana Bilim Dalına 1997-1998, 1998-1999 ve 1999-2000 öğretim yıllarında birinci sınıf öğrencisi olarak başlayan öğrencilerin bilgisayar yaşantılarını varolan durumuyla tespit etmek amacıyla düzenlenmiştir.

Örneklem

Araştırmanın evrenini Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışma Ana Bilim Dalı 1997-1998, 1998-1999 ve 1999-2000 öğretim yıllarında birinci sınıfa devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Derse devam eden öğrencilerin hepsine ulaşılmıştır. Böylece araştırmanın evreni, 1997-1998 öğretim yılı için 42 öğrenci (16 erkek, 26 kız), 1998-1999 öğretim yılı için 38 öğrenci (15 erkek, 23 kız) ve 1999-2000 öğretim yılı için 40 öğrenci (13 erkek, 27 kız) olmak üzere toplam 120 öğrenciden oluşmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri araştırmacı tarafından düzenlenen bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama aracı öğrencilere, belirtilen öğretim yıllarının “Bahar yarıyılı” (2.dönem) başında “Bilgisayara Giriş” dersini almadan önce ve toplu olarak sınıf ortamında uygulanmıştır. Öğrenciler anketleri isim belirtmeden doldurmuşlardır.

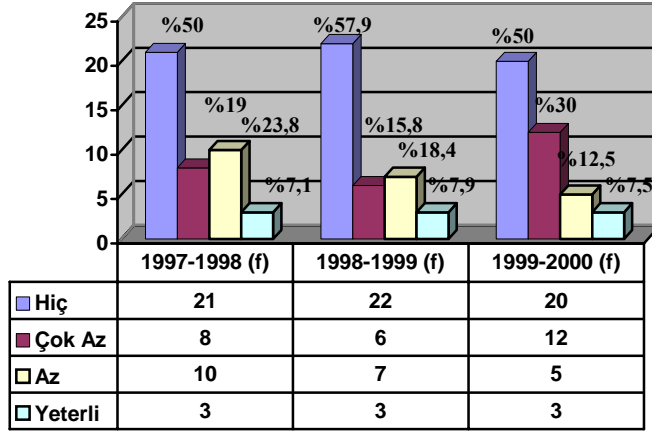
Verilerin Çözümlemesi

Toplanan veriler öğretim yılları itibarıyla frekans (f) ve yüzdelik (%) hesaplamaları yapılarak tablolaştırılmış aynı zamanda anlaşılabilirliği ve seneler içerisindeki durumu daha belirgin olarak göstermek amacıyla grafikleştirilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilere “Bilgisayar kullanmayı ne derecede biliyorsunuz?” sorusu sorularak kendilerini bilgisayar kullanma boyutunda ne derecede yeterli olarak algıladıkları sınınmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin bilgisayar kullanmayı bilme derecelerine yönelik frekans ve yüzde analizleri

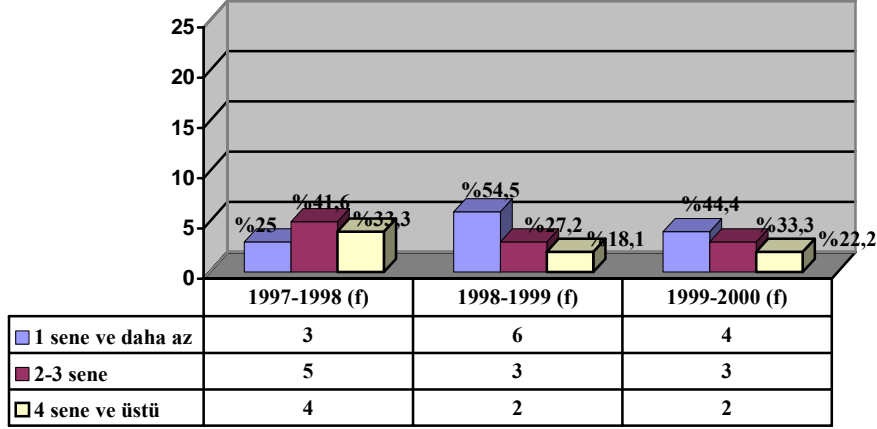

Tablo'1 den de anlaşıldığı gibi öğrencilerden, 1997-1998 öğretim yılında 21 öğrenci (%50), 1998-1999 öğretim yılında 22 öğrenci (%57,9) ve 1999-2000 öğretim yılında da 20 öğrenci (%50) bilgisayar kullanmayı “hiç” bilmediğini bildirmişlerdir. Öğrencilerin kendi algılarına göre bilgisayar bilme dereceleneleri arasında her üç dönemde de “hiç” bilmediğini ifade edenler en yüksek oranı oluşturmuşlardır. Tablo 1’de dikkat çeken bir başka boyut ise bilgisayar kullanmayı “yeterli” derecede bildiğini ifade edenler boyutunda olmuştur. Bu boyutta 1997-1998, 1998-1999 ve 1999-2000 öğretim yıllarında 3’er öğrenci (sırasıyla %7,1; %7,9 ve %7,5 oranlarıyla) bilgisayar kullanmayı yeterli derecede bildiğini ifade etmiştir. Yeterli derecede bilgisayar bildiğini ifade edenler her üç öğretim yılında da en düşük oranı oluşturmuşlardır.

Tablo1 genel olarak incelendiğinde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Ana Bilim Dalı’na gelen öğrencilerin bilgisayar kullanmayı yüksek oranlarda bilmedikleri, üç öğretim yıllık süreç içerisinde de “hiç” bilmeyenlerin ve “yeterli” bilenlerin oranlarında bir değişim olmadığı görülmüştür.

Öğrencilere “Evinizde bilgisayar var mı?” sorusu yöneltilmiş ve analiz sonucu elde edilen veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin evlerinde bilgisayar sahibi olmalarına yönelik frekans ve yüzde analizleri

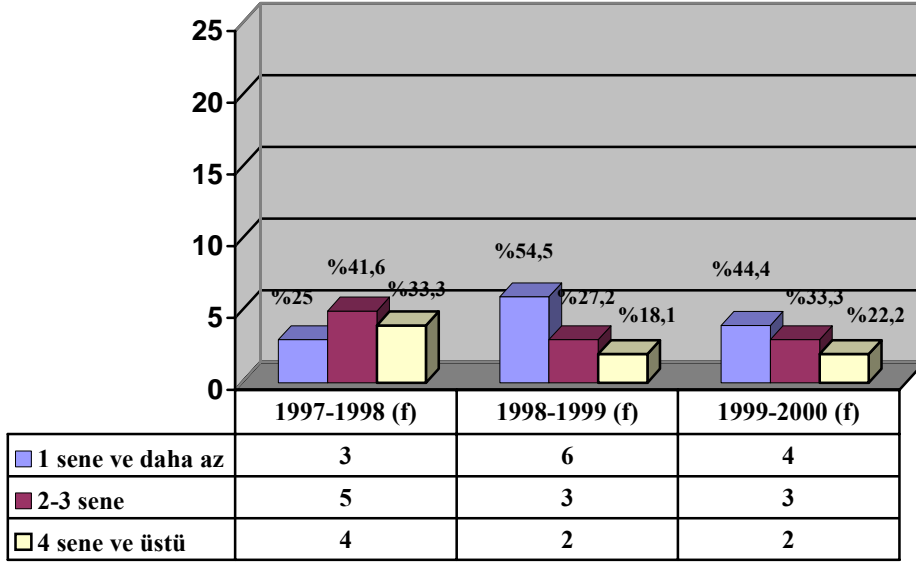
Tablo 2’den anlaşıldığı gibi, 1997-1998 öğretim yılında 12 öğrenci (%28,6), 1998-1999 öğretim yılında 11 öğrenci (%29,7) ve 1999-2000 öğretim yılında 9 öğrenci (%23,1) evlerinde bilgisayar olduğunu bildirmiştir. Evlerinde bilgisayar olmadığını bildirenlerin ise her üç öğretim yılında da %70 oranını aşmışlardır.

Tablo 2 genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin çoğunluğunun evlerinde bilgisayarın yer almadığı anlaşılmaktadır. Üç öğretim yıllık bir süreç içerisinde de sayısal olarak bir iyileşme gözlenmemektedir.

Öğrencilerden bilgisayar sahibi olanların kaç senedir bilgisayar sahibi olduklarına yönelik yapılan analiz sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3’den de anlaşıldığı gibi 1997-1998 öğretim yılında 3 öğrenci (%25), 1998-1999 öğretim yılında 6 öğrenci (%54,5) ve 1999-2000 öğretim yılında 4 öğrenci (%44,4) evlerinde “1 sene ve daha az” süredir bilgisayar sahibi olduklarını bildirmişlerdir. Bilgisayara “4 sene ve üstü” süredir sahip olduğunu bildirenler ise 1997-1998 öğretim yılında 4 (%33,3) ve 1998-1999 ve 1999-2000 öğretim yıllarında ise 2’şer öğrenci (sırasıyla %18,1 ve %22,2) olarak karşımıza çıkmaktadır.

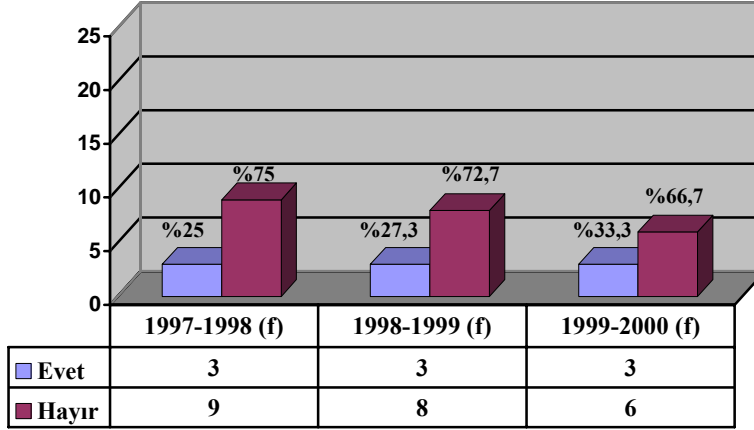

Tablo 3: Öğrencilerin kaç senedir bilgisayar sahibi olduklarına yönelik frekans ve yüzde analizleri

Tablo 3 genel olarak değerlendirildiğinde bilgisayar sahibi olanların yüksek oranla bilgisayarlarına “1 sene ve daha az” süredir sahip oldukları anlaşılmaktadır. Tablo 3’deki tek istisna 1997-1998 öğretim yılında ortaya çıkmıştır. Belirtilen öğretim yılında ise en yüksek oran 5 kişi ile (%41,6) “2-3 sene” arasında bilgisayara sahip olan grupta yakalanmıştır. Böyle olmakla birlikte bu sonuç Tablo 3’deki genel görünüşü etkilememektedir. Bilgisayara sahip olan öğrencilerin çoğunlukla “1 sene ve daha az” süredir bilgisayar sahibi olduğu, bilgisayarlara “4 sene ve üstünde” süredir sahip olan grubun da en az oranı yakaladığı anlaşılmaktadır.

Evlerinde bilgisayara sahip olan öğrencilere ayrıca bilgisayarlarında INTERNET bağlantısı olup olmadığı sorulmuştur. Analiz sonuçları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Bilgisayar sahibi öğrencilerin bilgisayarlarında internet bağlantısı olmasına yönelik frekans ve yüzde analizleri

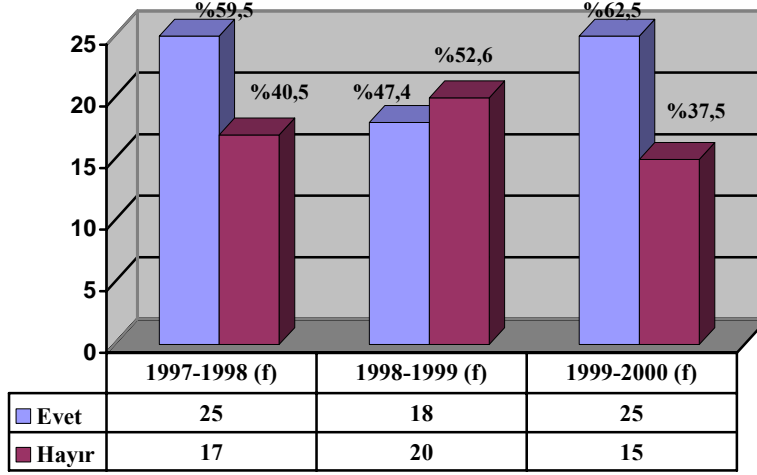

Tablo 4'den de anlaşıldığı gibi 1997-1998, 1998-1999 ve 1999-2000 öğretim yıllarında sadece 3'er öğrenci (sırasıyla %25, %27,3 ve %33,3) bilgisayarlarında İNTERNET bağlantısı olduğunu bildirmiştir.

Tablo 4 genel olarak incelenirse bilgisayar sahibi olanların yıllar itibarıyla artan bir oranla bilgisayarlarında İNTERNET bağlantısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Tablo 4'de dikkat çekilmesi gereken bir boyut yıllar itibarıyla bilgisayar sahibi olanların sayısında bir azalma gözlenirken (Tablo 1), bilgisayar sahibi olanlar arasında İNTERNET bağlantısı olanların oransal olarak artmasıdır.

Öğrencilerin evlerinde bilgisayar bilen aile fertleri olup olmadığı ve eğer varsa kimler olduğu sorgulanmıştır. Elde edilen veriler Tablo 5 ve Tablo 6 da verilmiştir.

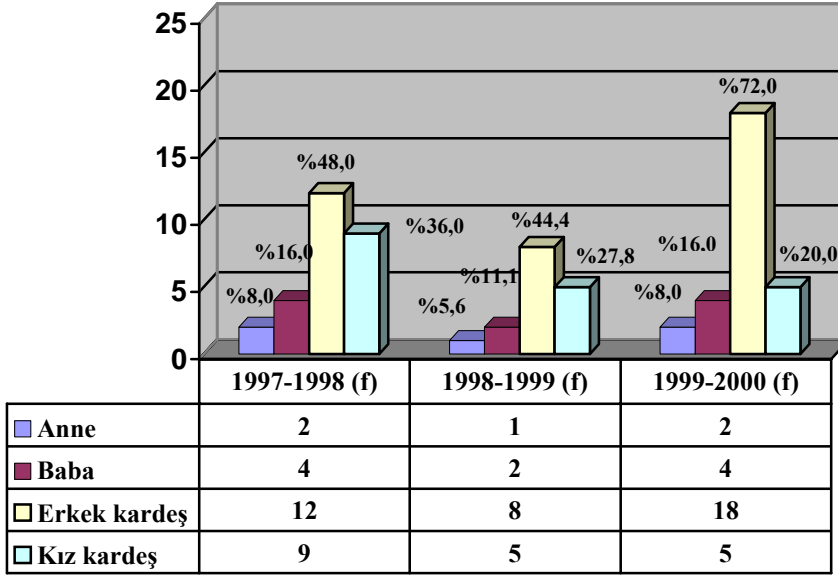
Tablo 5: Öğrencilerin evlerinde bilgisayar bilen aile ferdi olmasına yönelik frekans ve yüzde analizleri

Tablo 5’den de anlaşıldığı gibi 1997-1998 öğretim yılında 25 öğrencinin (%59,5), 1998-1999 öğretim yılında 18 öğrencinin (%47,4) ve 1999-2000 öğretim yılında 25 öğrencinin (%62,5) evinde bilgisayar kullanmayı bilen kendisi hariç en az bir kişi olduğu anlaşılmaktadır. Evlerinde bilgisayar bilen birisinin olması ve olmaması arasındaki oransal durumun 1999-2000 öğretim yılında bilgisayar kullanmayı bilen birisi olması lehine açıldığını görmekteyiz. Bununla birlikte 1997-1998 ve 1999-2000 yıllarındaki frekansı dikkate alırsak evlerinde bilgisayar kullanmayı bilen birinin olması durumunda her iki grupta da 25 kişinin olduğunu ve sayısal olarak gözle görülür bir artışın yakalanmadığını da söyleyebiliriz. Evinde bilgisayar bilen bir kişi bile olmaması durumunun en yüksek olduğu grup 1998-1999 öğretim yılındaki öğrenciler olmuştur. Bu dönemde evinde bilgisayar bilen bir kişinin bile olmadığı öğrenciler oransal olarak daha yüksek bir seviyeye ulaşmışlardır.

Öğrencilerden evlerinde kendilerinden başka bilgisayar kullanmayı bilen bir kişi varsa bunun kim ya da kimler olduğunu belirtmesi istenmiştir. Birden fazla seçeneğin işaretlenebileceği bu boyuttan elde edilen veriler analiz edilerek Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6: Öğrencilerin evlerinde bilgisayar bilen aile fertlerinin kim olduğuna yönelik frekans ve yüzde analizleri

Tablo 6'dan da anlaşıldığı gibi, 1997-1998 öğretim yılında 12 öğrenci (%48,0), 1998-1999 öğretim yılında 8 öğrenci (%44,4) ve 1999-2000 öğretim yılında da 18 öğrenci (%72,0) evlerinde bilgisayar bilen erkek kardeşlerinin olduğunu beyan etmişlerdir. Bu beyanlar Tablo 6'da yer alan en yüksek orandaki beyanlardır. En düşük yığılım ise anne seçeneğinde olmuştur. Buna göre 1997-1998 öğretim yılında 2 öğrenci (%8,0), 1998-1999 öğretim yılında 1 öğrenci (%5,6) ve 1999-2000 öğretim yılında da 2 öğrenci (%8,0) evlerinde annelerinin bilgisayar bildiğini beyan etmişlerdir.

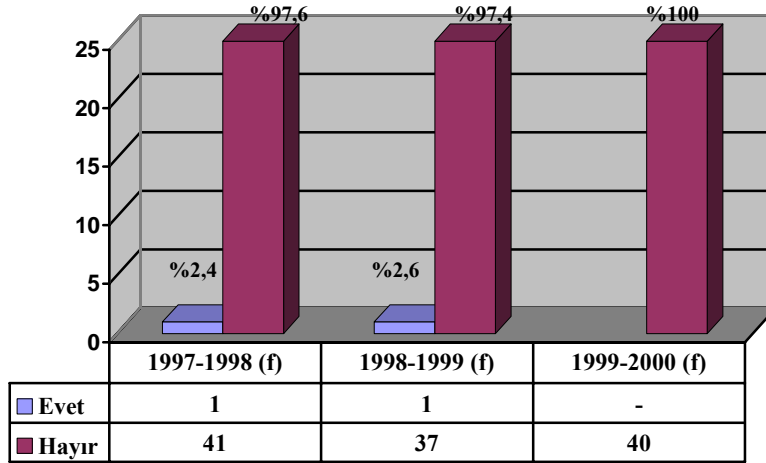
Öğretim yılları itibarıyla bakıldığında öğrencilerin evlerinde bilgisayar bilenler arasında en yoğunluklu olan grubun erkek kardeşler olduğu bunu ise kız kardeşlerin izlediği anlaşılmaktadır. Bu grupları azalan bir yoğunlukla babaları ve son sırada da annelerin izlediği anlaşılmaktadır.

Aynı veriler bir ailede birden fazla bilgisayar bilen olup olmadığının incelenmesi açısından da ele alınmıştır. Bu analiz Tablo 6'da aşırı bir kalabalığa sebep olarak anlaşılabilirliği azaltacağı düşüncesiyle grafikleştirilmemiştir. Analiz edilen veriler sonucunda, 1998-1999 ve 1999-2000 öğretim yıllarında öğrenim gören öğrencilerden birer kişinin ailesinde hem annenin hem de babanın bilgisayar kullanmayı bildiği saptanmıştır. Aynı şekilde her üç

dönemdeki öğrencilerden yine birer kişinin ailesinde, hem babanın hem de erkek kardeşin bilgisayar bildiği anlaşılmaktadır. Bunun dışında ise dönemler itibarıyla bakıldığında, çeşitli dönemlerde öğrencilerin ailelerinde yine hep birer öğrencinin ailesinde olmak kaydıyla, anne-erkek kardeş, baba-kız kardeş, erkek kardeş-kız kardeş gibi aile fertlerinin bilgisayar kullanmayı bildiği belirlenmiştir.

Öğrencilerin örgün eğitimlerinin farklı kademelerinde bilgisayar kullanmayı öğretmeye yönelik herhangi bir ders alıp almadıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla elde edilen veriler analiz edilip Tablo 7 ve Tablo 8’de sunulmuştur.

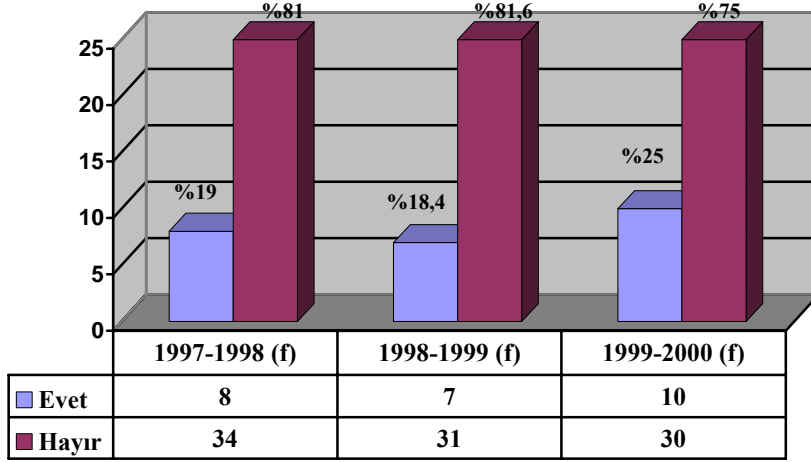
Tablo 7: Öğrencilerin ilköğretim kademesinde bilgisayar öğretimi amaç edinen bir ders alma durumlarına yönelik frekans ve yüzde analizleri

Tablo 7’den de anlaşıldığı gibi 1997-1998 ve 1998-1999 öğretim yıllarından birer öğrenci (sırasıyla %2,4 ve %2,6) ilköğretim kademesinde bilgisayar öğretimi amacıyla ders almıştır. 1999-2000 öğretim yılındaki öğrenciler arasında ise ilköğretim seviyesinde bilgisayar öğretimi amacına yönelik bir ders alınmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 7’deki veriler ilköğretim seviyesinde öğrencilerin bilgisayar dersi ya da ismi ne olursa olsun bilgisayarları öğrenmeye yönelik bir dersi %97 ve üstü oranlarda almadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 8: Öğrencilerin ortaöğretim kademesinde bilgisayar öğretimini amaç edinen bir ders alma durumlarına yönelik frekans ve yüzde analizleri

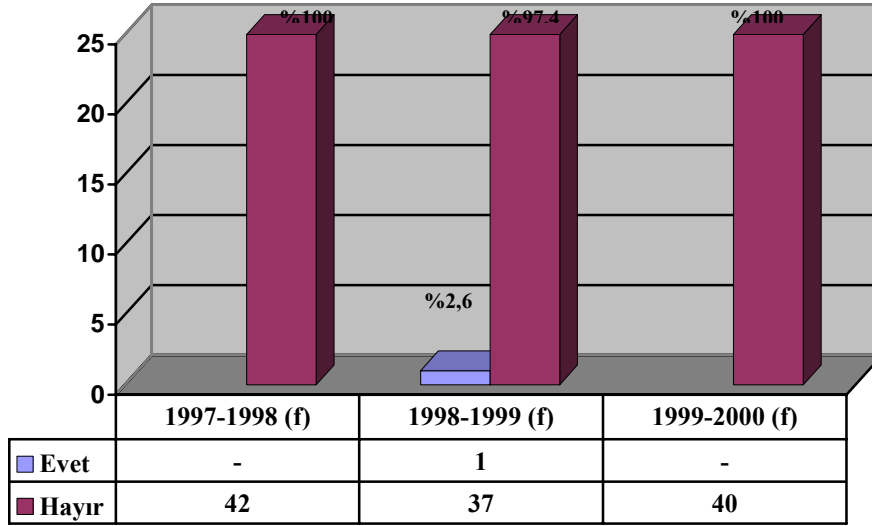

Tablo 8'den de anlaşıldığı gibi, 1997-1998 öğretim yılından 8 öğrenci (%19), 1998-1999 öğretim yılından 7 öğrenci (%18,4) ve 1999-2000 öğretim yılından da 10 öğrenci (%25) ortaöğretim kademesinde bilgisayar öğrenmeye yönelik ders aldıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 8'deki veriler dönemler itibarıyla toplu olarak incelendiğinde öğrencilerin büyük bir oranla ortaöğretim kademesinde bilgisayar dersi almadıkları anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin örgün eğitimlerinin farklı kademelerinde derslerinde sınıfta bilgisayar kullanılma durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla elde edilen veriler analiz edilip Tablo 9 ve Tablo 10'de sunulmuştur.

Tablo 9: Öğrencilerin ilköğretim kademesinde derslerinde bilgisayar kullanılma durumlarına yönelik frekans ve yüzde analizleri

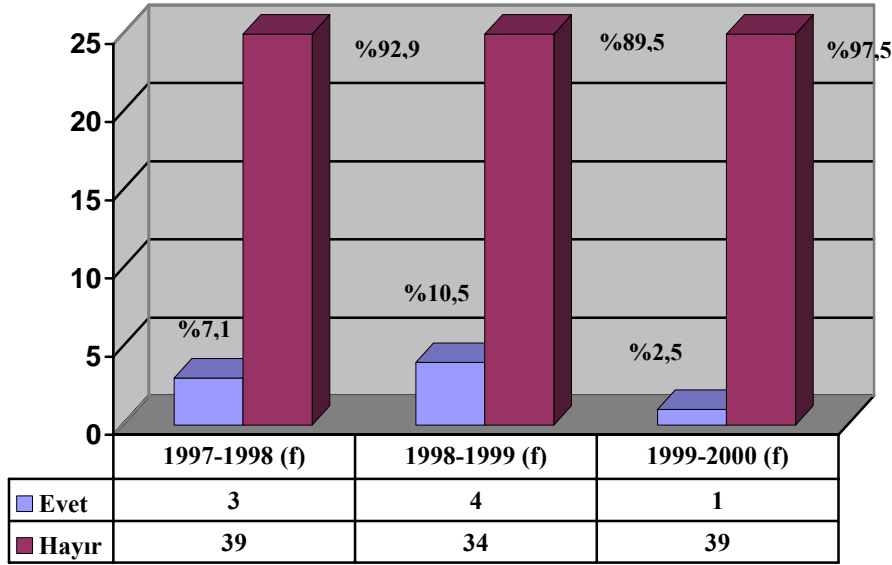

Tablo 9'dan da anlaşıldığı gibi 1997-1998 ve 1999-2000 öğretim yılındaki öğrenciler ilköğretim kademesinde derslerinde bilgisayar kullanılmadığını ifade etmişlerdir. 1998-1999 öğretim yılından sadece 1 öğrenci (%2,6) ilköğretim kademesinde derslerinde bilgisayar kullanıldığını belirtmiştir.

Tablo 9'daki veriler öğretim yılları itibarıyla incelendiğinde öğrencilerin ilköğretim basamağında derslerinde bilgisayar kullanımının yok denecek kadar az olduğu söylenebilir.

Tablo 10'dan da anlaşıldığı gibi, 1997-1998 öğretim yılında 3 öğrencinin (%7,1), 1998-1999 öğretim yılında 4 öğrencinin (%10,5) ve 1999-2000 öğretim yılında ise 1 öğrencinin (%2,5) ortaöğretim seviyesindeki derslerinde bilgisayar kullanılmıştır.

Tablo 10: Öğrencilerin ortaöğretim kademesinde derslerinde bilgisayar kullanıma durumlarına yönelik frekans ve yüzde analizleri

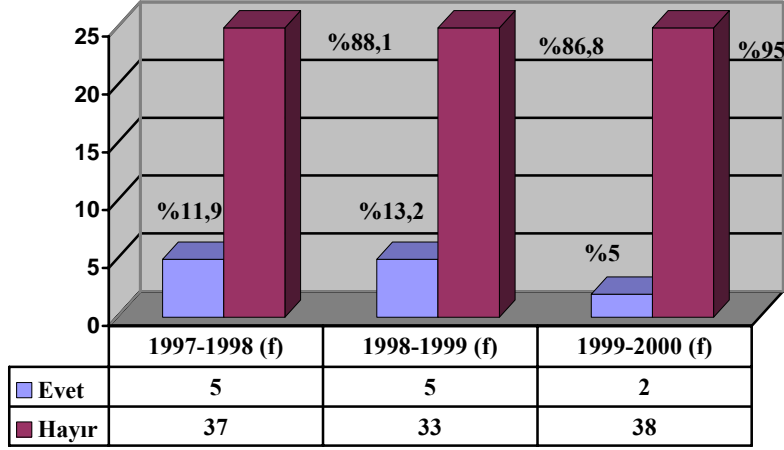
Tablo 10'daki veriler öğretim yılları itibarıyla incelendiğinde öğrencilerin derslerinde bilgisayar kullanımının %90 ve üstü oranlarda gerçekleşmediği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin örgün eğitimlerinin dışında her hangi bir bilgisayar kursuna devam edip etmedikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda toplanan veriler Tablo 11'de analiz edilerek sunulmuştur.

Tablo 11'den de anlaşıldığı gibi 1997-1998 ve 1998-1999 öğretim yıllarında 5'er öğrenci (sırasıyla %11,9 ve %13,2), 1999-2000 öğretim yılında ise 2 öğrenci (%5) bilgisayar kursuna gitmişlerdir.

Tablo 11'deki veriler toplu olarak öğretim yılları itibarıyla incelendiğinde öğrencilerin yüksek oranlarda bilgisayar kurslarına gitmedikleri anlaşılmaktadır.

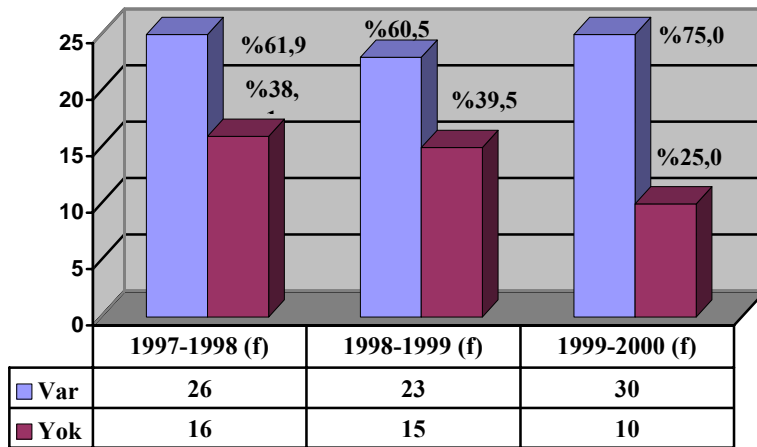

Tablo 11: Öğrencilerin bilgisayar kursuna devam etme durumlarına yönelik frekans ve yüzde analizleri

Öğrencilerin çevrelerinde rahatlıkla ulaşım kullanma imkanı bulabilecekleri bir bilgisayar olup olmadığı soruşturulmuştur. Elde edilen veriler Tablo 12’de analiz edilerek verilmiştir

Tablo 12’den de anlaşıldığı gibi 1997-1998 öğretim yılında 26 öğrenci (%61,9), 1998-1999 öğretim yılında 23 öğrenci (%60,5) ve 1999-2000 öğretim yılında ise 30 öğrenci (%75,0) çevrelerinde rahatlıkla ulaşım kullanabilecekleri bir bilgisayar bulunduğunu belirtmişlerdir.

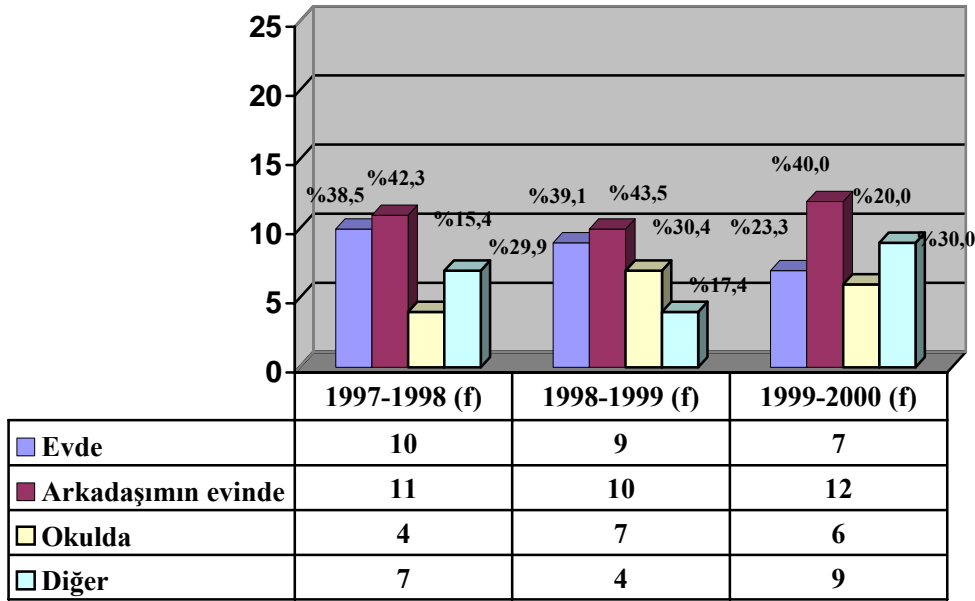
Tablo 12: Öğrencilerin çevrelerinde rahatlıkla ulaşım kullanabilecekleri bir bilgisayar bulunması durumuna yönelik frekans ve yüzde analizleri

Tablo 12'deki veriler öğretim yılları itibarıyla toplu olarak incelendiğinde, çevrelerinde rahatlıkla kullanabilecekleri bilgisayar bulabilen öğrenci sayısında bir yükseliş olduğu gözlenmektedir.

Çevrelerinde ulaşım kullanabilecekleri bir bilgisayar bulabilen öğrencilerin bu bilgisayarı nerede bulduklarının tespit edilmesi amacıyla elde edilen veriler Tablo 13'de sunulmuştur.

Tablo 13: Öğrencilerin çevrelerinde rahatlıkla ulaşım kullanabilecekleri bir bilgisayarı nerede bulabildiklerine yönelik frekans ve yüzde analizleri

Tablo 13'den de anlaşıldığı gibi, 1997-1998 öğretim yılında 11 öğrenci (%42,3), 1998-1999 öğretim yılında 10 öğrenci (%43,5) ve 1999-2000 öğretim yılında da 12 öğrenci (%40,0) rahatlıkla bilgisayara ulaşım kullanabileceği yer olarak "bir arkadaşımın evi" seçeneğini işaretlemişlerdir. En yüksek yığılmanın olduğu "bir arkadaşımın evi" seçeneğini, 1997-1998 öğretim yılında 10 öğrencinin (%38,5), 1998-1999 öğretim yılında 9 öğrencinin (%39,1) ve 1999-2000 öğretim yılında 7 öğrencinin (%23,3) rahatlıkla bilgisayara ulaşım kullanabileceği yer olarak "evimde" seçeneğinde yığılmaları izlemiştir. "Diğer" seçeneğindeki yığılmalar ise incelendiğinde, öğrencilerin rahatlıkla ulaşım bilgisayar kullanabilecekleri ortamlar arasında "öğrenci yurdu", "işyeri (kendisinin ya da ailesinin)", "INTERNET evi" ya da "akraba" gibi olasılıkları işaretlemeleriyle oluşmuştur. Dağılım

yerleri içeren “diğer” seçeneğini göz ardı ettiğimizde rahatlıkla söylenebilir ki “okul” seçeneği son sırada ve düşük yüzdeler ile yer almaktadır.

Birden fazla seçeneğin işaretlendiği yerler de analiz edilmiş, ancak bu tür yerlerin frekansları 1 ya da 2’de kaldığı için, Tablo 13’deki anlaşılabilirliği bozmamak için verilmemiştir. Birden fazla seçeneğin işaretlendiği durumlarda karşımıza “okul-arkadaş evi”, “iş yeri-ev”, “ev-arkadaş evi” vb seçenekler çıkmıştır.

TARTIŞMA

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışma Ana Bilim Dalı’nı kazanarak 1997-1998, 1998-1999 ve 1999-2000 öğretim yıllarında 1.sınıfa başlayan öğrencilerin üniversiteye gelirken sahip oldukları bilgisayar yaşantılarını belirlemek genel amacını taşıyan bu araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda verilerek tartışılmıştır.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Ana Bilim Dalına gelen öğrenciler arasında bilgisayar kullanmayı “hiç” bilmediğini ifade edenler her üç öğretim yılında da en yüksek oranı (1997-1998’de %50; 1998-1999’da %57,9 ve 1999-2000’de %50) almışlardır. Bilgisayar kullanmayı “yeterli” derecede bildiğini ifade edenler ise yine her üç öğretim yılında en düşük oranlarda (1997-1998’de %7,1; 1998-1999’da %7,9 ve 1999-2000’de %7,5) kalmışlardır. Elde edilen bulgular öğretim yılları itibarıyla toplu olarak değerlendirildiğinde de üç öğretim yıllık süreç içerisinde bilgisayar kullanmayı “hiç” bilmeyenlerle “yeterli” bilenlerin oranlarında bir değişim olmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar bilgisayar kullanmayı bilme boyutunda öğrencilerin çoğunun üniversiteye hiç bilgisayar kullanmayı bilmeden ya da yok denecek kadar az bir yaşantı ile geldiklerini ortaya koymaktadır. Üç yıllık süreç içerisinde de öğrencilerin bilgisayar kullanmayı bilmeleri açısından olumlu yönde bir değişim olmaması ortaya çıkan dikkat çekici bir başka sonuç olmaktadır.

Görüldüğü gibi öğrencilerin çoğunluğu bilgisayar kullanmayı hiç bilmeden ya da çok az bilerek üniversitedeki eğitimlerine başlamaktadırlar. Bilgisayar dersi ise bir yarı dönem ve 3 ders saatini kapsamaktadır. Ayrıca bilgisayar laboratuvarında her öğrenciye bir bilgisayar düşmemesinden ve fiziksel mekanın bir bilgisayar başında iki kişinin oturup çalışmasını sürdürmesine uygun olmamasından ötürü, gerçekte bir öğrenciye düşen öğrenim zamanı bir dönemde toplam olarak dört haftayı (yani 12 ders saatini) geçmemektedir. Bu miktardaki bir ders saati ise bilgisayarı öğrenmeye yeni başlamış öğrenciler için yeterli bir alt yapının oluşturulmasını sağlayamayacaktır. Araştırmalar bilgisayar kullanımına yönelik olarak yetersiz seviyede bırakılan bireylerin bilgisayar kullanmayı hiç bilmeyenlerden daha fazla oranda olumsuz tutuma sahip olduklarını göstermektedir (Casey, 1995; Deniz, 1994). Bu sebeple öğrencilere yeterli bir temel verilememesi bu dersin hiç verilmemesinden daha olumsuz bir sonuç ortaya çıkarabilir.

Öğrencilerin tümü evlerinde bilgisayara sahip olup olmamaları açısından da değerlendirilmeye alınmışlardır. Öğrencilerin oldukça yüksek bir oranının (1997-1998’de

%71,4; 1998-1999'da %70,3 ve 1999-2000'de %76,9) evlerinde bilgisayara sahip olmadıkları görülmüştür. Elde edilen bulgular yıllar itibarıyla dikkate alındığında 1999-2000 öğretim yılındaki öğrencilerden bilgisayar sahip olmayanların diğer öğretim yıllarındaki öğrencilerden oransal olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu tek başına, yıllar geçtikçe bilgisayar sahibi olma açısından kötüye doğru bir gidiş olduğu gibi bir sonucu ortaya çıkarmamaktadır. Ancak üç yıllık bir süreçte bilgisayar sahibi olan öğrencilerin sayısında az da olsa oransal bir artış olmaması gerçeğini de ortadan kaldırmamaktadır. İnan ve Deniz (1998, s.179) Edirne, İstanbul ve Bolu illerinde bulunan eğitim fakültelerinde, sınıf öğretmenliği bölümlerinin 1.sınıflarına devam eden öğrencilerden (n=261) %90,3'ünün, Deniz (1994, s.119) Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerine devam eden öğretmen adaylarından (n=356) %83'ünün ve Hızal (1989) da öğretmenlerin onda dokuzunun bilgisayara sahip olmadığını yaptıkları araştırmalarla ortaya koymuşlardır. Bulgulara bir bütün olarak bakıldığında bilgisayara sahip olma oranlarının öğretmen ve öğretmen adayları açısından fazlasıyla yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

Oldukça az sayıda öğrencinin bilgisayar sahibi olduğunu ifade etmesi bu öğrencilerin kaç senedir bilgisayar sahibi olduklarının bilinmesini de gerekli kılmıştır. Bu açıdan elde edilen veriler analiz edildiğinde, öğrencilerin çok küçük bir oranının (1998-1999'da %18,1; 1999-2000'de %22,2) "4 sene ve üstünde" bilgisayar sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Aynı yıllar açısından "1 sene ve daha az" süredir bilgisayar sahibi olanlara bakıldığında da en yüksek oranların (1998-1999'da %54,5; 1999-2000'de %44,4) yakalandığı görülmektedir. Elde edilen veriler içinde sadece 1997-1998 yılındaki veriler biraz farklılık göstermektedir. 1997-1998 öğretim yılında öğrencilerin bilgisayar sahibi olma süreleri açısından %41,6 ile "2-3 sene" seçeneğinde yoğunlaştıkları görülmüştür. Ancak öğrencilerin kaç senedir bilgisayar sahibi olduklarına yönelik boyut genel olarak değerlendirilmesi gerekirse, evlerinde bilgisayar sahibi olan çok az sayıdaki öğrenci içerisinde yoğunluğun "1 sene ve daha az" süredir bilgisayar sahibi olanlarda olduğu belirlenmektedir. Sonuç öğrencilerin çoğunun çok az bir süredir bilgisayar sahibi olduğunu ortaya koymaktadır.

Evlerinde bilgisayara sahip olan öğrencilerin günümüzde bir çok alanda ve bir çok amaçla yararlanılabilen İNTERNET bağlantılarının olup olmadığı da sorgulanmıştır. Üç öğretim yılını kapsayan bir süreç içerisinde öğrencilerden İNTERNET bağlantısı olanların sayısının hep aynı kaldığı (f:3) bununla birlikte oransal olarak ise küçük çaplı bir yükselişin (1997-1998'de %25; 1998-1999'da 27,3 ve 1999-2000'de %33,3) olduğu anlaşılmaktadır. İNTERNET kullanımının bu denli yaygınlaştığı bir dönemde üç yıllık süreçte ortaya çıkan bu yükselişin çok kayda değer önemde olmadığı söylenebilir.

Öğrencilerin tümünün evlerinde bilgisayar kullanmayı bilen aile üyeleri olup olmaması da bilgisayar kullanımı açısından nasıl bir aile kültürü içerisinde olduklarının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan elde edilen veriler değerlendirildiğinde 1997-1998'de %59,5; 1998-1999'da %47,4 ve 1999-2000'de ise %62,5 oranında öğrenci ailesinde kendisinden başka bilgisayar bilen birinin ya da birilerinin olduğunu ifade etmiştir.

1998-1999 öğretim yılındaki öğrencilerin beyanlarında ailesinde bilgisayar bilen kişi olanların oranı yarıdan biraz düşük olmakla birlikte diğer öğretim yıllarında bu oranın yarıdan biraz yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen veriler bir bütün olarak değerlendirilmeye çalışılırsa öğrencilerin yarısının ailesinde bilgisayar kullanmayı bilen en az bir kişi olduğu ifade edilebilir. Bu oran çok umut verici bir oran olmamakla birlikte çok kötü olarak da değerlendirilemez.

Öğrencilerin ailelerinde kendilerinden başka biri ya da birilerinin bilgisayar kullanmayı, yüksek bir oranda olmasa da bilmelerinin yanı sıra, bu kişilerin kim ya da kimler oldukları da aile içindeki yapının, bu soru sınırlılığında, daha ayrıntılı olarak değerlendirilmesini sağlayacaktır. Bu amaçla yapılan değerlendirme sonucunda her üç öğretim yılında da öğrencilerin, ailelerinde kendilerinden başka bilgisayar kullanmayı bilen kişi olarak en yüksek ortalama değerler ile (1997-1998’de %48,0; 1998-1999’da %44,4 ve 1999-2000’de %72,0) “erkek kardeş” seçeneğinde yığıldıkları görülmüştür. Yine her üç öğretim yılında öğrencilerin, ailelerinde kendilerinden başka bilgisayar kullanmayı bilen kişi olarak yığıldıkları en yüksek ikinci ortalama değer (1997-1998’de %36,0; 1998-1999’da %27,8 ve 1999-2000’de %20,0) “kız kardeş” seçeneğinde olmuştur. Bu seçenekleri azalan yoğunluklarla “baba” ve “anne” seçenekleri izlemiştir. Veriler genel olarak değerlendirildiğinde ailelerde çoğunlukla genç neslin, yani kardeşlerin, bilgisayar kullanmayı bildiği görülmektedir. Kardeşler arasında da cinsiyet açısından çoğunlukla erkek kardeşlerin bilgisayar kullanmayı bildiği anlaşılmaktadır. Ailelerde en az anne ve babalar bilgisayar kullanmayı bilmektedirler. Bu sıralama içerisinde de anneler en son sırayı almaktadır.

Elde edilen veriler ailelerde birden fazla kişinin bilgisayar bilmesi açısından da değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda, her üç öğretim yılında birer kişinin ailesinde hem babanın hem de erkek kardeşin bilgisayar kullanmayı bildiği ortaya çıkmıştır. 1998-1999 ve 1999-2000 öğretim yıllarında da yine birer kişinin ailesinde hem anne hem de baba bilgisayar kullanmayı bilmektedir. Görüldüğü gibi öğrencilerin ailelerinde genellikle kendilerinden başka büyük bir çoğunlukla sadece birer kişinin bilgisayar kullanmayı bildiği anlaşılmaktadır. Böylece öğrencilerin ailelerinde bilgisayar kullanan kişi sayısı açısından yoğun bir bilgisayar kullanım kültürünün olmadığı sonucuna gidebiliriz.

Öğrencilerin örgün eğitimleri süresince çeşitli kademelerde bilgisayar öğretimini amaçlayan bir ders alıp almadıklarının tespit edilmesi de araştırmanın bir başka amacını oluşturmaktadır. Bu boyutta yapılan analizler sonucunda, ilköğretim seviyesinde öğrencilerin neredeyse tamamının (sırasıyla 1997-1998’de %97,6; 1998-1999’da %97,4 ve 1999-2000’de %100) bilgisayar öğretimini amaçlayan bir ders almadıkları saptanmıştır. Ortaöğretim kademesinde ise bilgisayar öğretimine yönelik ders alanların oranında ilköğretim kademesine göre kısmi bir artış gözlenmektedir. Bununla birlikte ortaöğretim kademesinde bilgisayar öğretimine yönelik herhangi bir ders almayanların oranı (1997-1998’de %81; 1998-1999’da %81,6 ve 1999-2000’de %75) yine de yüksektir.

Öğrencilerin örgün eğitimin çeşitli kademelerinde bilgisayar dersleri dışındaki derslerinde bilgisayar kullanılıp kullanılmadığı saptanmaya çalışılmıştır. İlköğretim kademesinde, 1998-1999 öğretim yılındaki bir öğrenci hariç, bilgisayarların derslerde hiç kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Ortaöğretim kademesinde ise ilköğretim kademesine göre bilgisayar dersi haricinde, derslerde bilgisayar kullanılmasına yönelik olarak bir artış söz konusudur. Ancak yine de bilgisayar dersleri haricinde derslerde bilgisayar kullanılmadığını belirten öğrenciler çok yüksek bir oranı (1997-1998’de %92,9; 1998-1999’da %89,5 ve 1999-2000’de %97,5) işgal etmektedirler. Yapılan değerlendirmeler bilgisayar dersleri haricinde öğrencilerin derslerinde bilgisayar kullanımının çok az olduğunu göstermektedir. Araştırmanın doğrudan amaçları içinde olmamasına karşılık, bilgisayar dersleri dışında, derslerinde bilgisayar kullanılan öğrencilere ulaşıldığında, bu öğrencilerin Ticaret Meslek Liseleri’nden mezun oldukları ve mesleki dersleri kapsamında bu dersleri aldıkları anlaşılmıştır.

Öğrencilerin yaygın eğitim kapsamında herhangi bir bilgisayar kursuna devam edip etmedikleri saptanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla yapılan değerlendirmelerde öğrencilerin yüksek bir oranının (1997-1998’de %88,1; 1998-1999’da %86,8 ve 1999-2000’de %95) herhangi bir bilgisayar kursuna gitmedikleri belirlenmiştir. Tüm oranlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde de bilgisayar kursuna giden öğrencilerde birbirini izleyen yıllar itibarıyla düzenli bir artış olmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin çevrelerinde rahatlıkla ulaşım kullanabilecekleri bir bilgisayar olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. 1997-1998 öğretim yılındaki öğrencilerden %61,9’u çevrelerinde ulaşım rahatlıkla kullanabilecekleri bir bilgisayar bulunduğunu belirtirken daha sonraki öğretim yıllarındaki öğrencilerde bu oranının düştüğü (1998-1999’da %39,5 ve 1999-2000’de %25) görülmektedir.

Çevrelerinde rahatlıkla ulaşım kullanabilecekleri bir bilgisayar bulunduğunu ifade eden öğrencilere bu olanağı nerede buldukları sorulmuştur. Yapılan değerlendirmeler sonucunda yoğunluğun öncelikle “arkadaşımın evinde” ve ardından “evde” seçeneklerinde olduğu saptanmıştır. Her üç öğretim yılında da öğrenciler en yüksek ortalamalarla (1997-1998’de %42,3; 1998-1999’da %43,5 ve 1999-2000’de %40,0) bir bilgisayara ulaşım kullanabildikleri ortamları arkadaşlarının evleri olarak belirtmişlerdir. Bir bilgisayara rahatlıkla ulaşım kullanabilecekleri yer olarak kendi evlerini gösteren öğrencilerin oranı ise 1997-1998’de %38,5 ve 1998-1999’da %39,1 olarak ortaya çıkmıştır. 1999-2000 öğretim yılındaki öğrencilerde ise evde bilgisayara ulaşım seçeneğinde düşüş (%23,3) olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri okulda bilgisayara rahatlıkla ulaşım konusundaki yığılımları (1997-1998’de %15,4; 1998-1999’da %30,4 ve 1999-2000’de %20,0) ise “arkadaş evi”, “kendi evi” seçeneklerinden sonra son sıralarda yer almıştır. Diğer seçeneğinde ise öğrenciler bilgisayara rahatlıkla ulaşım kullanabildikleri ortamlar içerisinde, öğrenci yurdu, kendisinin/ailesinin işyeri, INTERNET evi ya da akraba evi gibi seçeneklere dağılmışlardır.

Tüm sonuçlar ortak olarak değerlendirildiğinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü öğrencilerinin üniversiteye yeterli bir bilgisayar alt yapısıyla gelmedikleri anlaşılmaktadır. Böyle yetersiz bir bilgisayar alt yapısıyla üniversiteye gelen ve üniversite öğrenimleri boyunca programlarında yer alan dönemlik tek bir “Bilgisayar Giriş” dersinin bu öğrencilere, mesleki yetiştirme çabalarında bilgisayarlardan yararlanmaları konusunda yeterli olamayacağı açıktır.

Araştırma sonuçlarına dayanarak çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

1. Öğrencilerin gerek ders süresince gerekse ders dışında bilgisayar başında daha fazla zaman geçirebilmeleri, öğrendiklerini tekrar edebilmeleri ve kendilerini daha fazla geliştirebilmeleri için bilgisayar laboratuvarlarının fiziksel imkanlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Fiziksel gelişimden kastedilen sadece bilgisayar laboratuvarındaki bilgisayar sayılarının artırılması değil aynı zamanda bir bilgisayar başında iki kişinin çalışmasına imkan sağlayacak şekilde yerleşim düzenlemelerinin yapılmasını da içermektedir.

2. Bilgisayar laboratuvarlarından daha fazla yararlanılabilmesi için bilgisayar laboratuvarlarının çalışma saatlerinin daha esnek olması gerekmektedir. Bu amaçla mesai saati anlayışının dışına çıkılarak bilgisayar laboratuvarlarının çalışma saatlerinin saat 17’den sonraya ya da hafta sonlarına doğru genişletilmelidir. Haftanın çeşitli saatlerine yayılmış bir program düzenlemesi (dersleri ya da serbest zaman çalışmalarını içerebilir) bilgisayar laboratuvarlarından daha yüksek bir verimle yararlanılmasını sağlayacaktır.

3. Fakülte yönetimi önceden belirlenmiş açık, somut ve nesnel bir dizi ölçüte dayalı olarak belli bir sayıdaki başarılı öğrenciyi mezuniyet aşamasına gelmeden bilgisayar sahibi yapmak için çaba sergilemelidir. Bu çaba doğrudan bilgisayar ile ödüllendirme olabileceği gibi bilgisayar almayı teşvik edici çeşitli çabalar da olabilir.

4. Bilgisayarlardan mesleki olarak yararlanabilmeleri için temel bilgisayar derslerini alan öğrencilerin alana yönelik özel amaçlı bilgisayar programlarının kullanımına yönelik olarak da bilgi ve beceri ile donatılmaları gereklidir. Bu sebeple programa özel eğitim dersi örneğinde olduğu gibi özel amaçlı mesleki yazılımların kullanılması dersi konulmalıdır. Bu tür bir ders öğrenciler son sınıftaki okul uygulama çalışmalarını yapmadan önce programda yer almalıdır.

5. Özel amaçlı mesleki yazılımların kullanılabilmesine imkan sağlanması için alandaki yazılımlar tespit edilerek fakültede lisanslı bir yazılım arşivi oluşturulmalıdır.

6. Rehberlik ve Psikolojik Danışma öğrencilerinin fakülteye gelirken sahip olduğu bilgisayara yönelik yaşantıların belirlenmesine yönelik tespitlerin sürdürülmesinin ötesinde son sınıf seviyesinde olan öğrencilerin de bilgisayar yaşantıları araştırılmalıdır. Bu yaklaşımla öğrencilerin mezun olma aşamasındaki, diğer bir ifadeyle mesleğe başlamadan önceki son aşamadaki bilgisayar yaşantıları saptanmış olacaktır.

7.Çeşitli seviyelerdeki okullarda ve rehberlik merkezlerinde görev yapan rehber öğretmenlerin ve uzmanların bilgisayar yaşantıları, bilgisayarla yaptıkları uygulamaların var olan durumu, bilgisayardan yararlanabilme boyutundaki yeterlilikleri ve ihtiyaçlarının saptanması da birer araştırma konusu olarak ele alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Bakırcıoğlu, R. (1994). İlköğretim, Orta Öğretim ve Yükseköğretimde: Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Turhan Kitapevi, Ankara.
- Casey, J. A. (1995). "Developmental Issues For School Counselors Using Technology", *Elementary School Guidance & Counseling*, 30 (1), 26-35.
- Deniz, L. (1994). *Bilgisayar Tutum Ölçeği (BTÖ-M)'nin Geçerlik, Güvenirlik, Norm Çalışması ve Örnek Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Elias, M. J.; Hoover, H.V.A. (1997). "Computer-Facilitated Counseling for At-Risk Students in a Social Problem Solving Lab", *School Guidance & Counseling*, 31 (4), 293-310
- Gerler Jr., E.R. (1995). "Advancing Elementary and Middle School Counseling Through Computer Technology", *Elementary School Guidance & Counseling*, 30 (1), 8-16.
- Hızal, A. (1989). *Bilgisayar Eğitimi ve Bilgisayar Destekli Öğretime İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, no:338, Eskişehir.
- İnan, N.U.; Deniz, L. (1998). "Sınıf Öğretmenliği Bölümlerine Alınan Öğrencilerin Bilgisayar Ön Yeterliliklerine Yönelik Bir Araştırma", *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10, 173-190.
- Kantarcioglu, S. (1992). *Orta Dereceli Okul Öğretmenleri İçin Rehberlik*. Öğretmen Kitapları Dizisi:186, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- MEGSB. (1985). "Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği", *Tebliğler Dergisi*, cilt:48, sayı:2201, 16 Aralık 1985, Ankara.
- MEGSB. (1984) *Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu*. Ağustos/Kasım 1984, Ankara.
- Sabella, R.A. (1996). "School Counselors and Computers: Specific Time Saving Tips", *Elementary School Guidance & Counseling*, 31(2), 83-96.
- Tan, H. (1992). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Öğretmen Kitapları Dizisi:163, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Tan, H. (1989) *Psikolojik Yardım İlişkileri: Danışma ve Psikoterapi*. Öğretmen Kitapları Dizisi:166, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, İstanbul.